

ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย
จังหวัดกาญจนบุรี

Farmer's Expectation of Community Enterprise Cluster
Development: A Case Study of Community Enterprise Group in Nong
Goom Subdistrict Areas, Bo Ploi District, Kanchanaburi Province.

มนรัตน์ สารภาพ^{1*}, เอมอร อังสุรัตน์¹, จุฬารัตน์ วัฒนนะ², ปราโมทย์ สฤณีนิรันดร์³
และวัชรลี เลิศมงคล⁴
Momrat Sarapar^{1*}, Am-on Aungsuratana¹, Jurarat Watana², Pramote Saridnirun³
and Vatcharee Lertmongkol⁴

ABSTRACT

The objectives of the study were to determine 1) farmer's expectation of community enterprise cluster development, 2) the relationship between some general backgrounds of respondents with their expectation on community enterprise cluster development and 3) their constraints and recommendations on community enterprise cluster development. The subject were 34 sweetcorn cultivators who had already members of community enterprise group in Nong Goom subdistrict areas, Bo Ploi district, Kanchanaburi province and were selected by completely random sampling technique. Data were obtained by interviews and were analyzed for the following descriptive statistics, frequency, percentage, arithmetic mean, and standard

¹ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน กำแพงแสน นครปฐม 73140

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture at Kamphaengsaen, Kasetsart university, Kamphaengsaen campus, Kamphaengsaen, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

²ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จ.กรุงเทพฯ 10900

Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

³ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม 73140

Department of Horticulture, Faculty of Agriculture at Kamphaengsaen, Kasetsart university, Kamphaengsaen campus, Kamphaengsaen, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

⁴ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จ.กรุงเทพฯ 10900

Department of Agronomy, Faculty of Agriculture, Kasetsart university, Bangkok 10900

* Corresponding author: Tel.08-1944-7971, E-mail address: rai_khunmon@hotmail.com

deviation. Inferential statistics for testing hypothesis was Pearson product moment correlation coefficient.

The results revealed the following findings. Most farmers' major occupation was sweetcorn cultivators. Average total annual income was 1,041,447.1 baht per household. Average corn cultivation experience was 7 years. Most popular varieties were "HI-BRIX 3" and "A 75" and were cultivated 3-4 crops a year. Cultivation period was 68-75 days. Major disease was downy mildew. Major insect pest was corn earworm which infected during flower bloom period. Volunteer labor forces among community enterprise members for planting and harvesting were found. Variables cost was around 4,520-5,020 baht per rai while net profit was around 1,980-2,730 baht per rai. Raw products were sold at guarantee price of 4.00-4.50 baht per kg. for standard grade of 3 cobs per kg. Respondents recognized that the benefit from their engagement in community enterprise included their own cooperation among members in inputs and technology allocation, bargaining power and supports from concerned agencies. The main constraint was the lack of funding support from concerned agencies. All respondents required technical advices from concerned agencies and group purchasing for inputs. Testing hypothesis indicated that some backgrounds of respondents that affected community enterprise cluster development were age, leadership and their participation in community public services.

Key words: community enterprise, cluster development, sweetcorn cultivation, Kan Chanaburi province

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาถึง 1) ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอดพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 34 คน ที่ได้รับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตลอดทั่วกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก ก รายได้ทั้งหมดต่อครัวเรือนเฉลี่ย 1,041,447.1 บาทต่อปี ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดหวานเฉลี่ย 7 ปี พันธุ์ที่นิยมปลูกคือ พันธุ์ไฮบริกซ์ 3 และพันธุ์ A 75 ปลูกปีละ 3-4 ครั้ง ระยะเวลาปลูก-เก็บเกี่ยวประมาณ 68-75 วัน โรคที่พบมากที่สุดคือ โรคคราบน้ำค้าง แมลงศัตรูที่พบมากที่สุดคือ หนอนเจาะฝักในระยะข้าวโพดเริ่มออกดอก

แรงงานที่ใช้ในการปลูกและเก็บเกี่ยวเป็นการเอาแรงระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ต้นทุนผันแปรต่อไร่ ประมาณ 4,520-5,020 บาท ขณะที่กำไรที่หักค่าใช้จ่ายต่อไร่ประมาณ 1,980-2,730 บาท การจำหน่าย ผลผลิตที่เป็นข้าวโพดฝักสดตามราคาประกัน ประมาณกิโลกรัมละ 4.00-4.50 บาท โดยมีขนาด ฝัก มาตรฐาน 3 ฝักต่อกิโลกรัม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตข้าวโพดหวานในรูปเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนที่เกษตรกรระบุ ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผนในการ จัดหาปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการเพิ่ม ผลผลิต การเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่พบ มากที่สุด คือ การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรทุกคนต้องการมากที่สุดมี 2 ประเด็น คือ การสนับสนุนคำแนะนำทางวิชาการจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ผลการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งให้เห็นว่า ปัจจัยที่เป็นภูมิหลังบางประการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย อายุของเกษตรกร สถานภาพการเป็นผู้นำ และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนของเกษตรกร

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน การพัฒนาเครือข่าย การปลูกข้าวโพดหวาน จังหวัดกาญจนบุรี

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน บรรลุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 และสืบเนื่องถึงแผนฯ 10 จัดเป็น แผนพัฒนาฯ ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดย การดำเนินการดังกล่าวนี้ รัฐได้ให้ความสำคัญใน การส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้และผลักดันให้ บุคคลากรพึ่งพาตนเอง โดยการนำทรัพยากรชุมชน ที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะวัฒนธรรม และทุน ทางสังคมในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ชุมชนมีวิถีคิด ปรับวิถีคิดไปสู่การจัดการเชิง รุกที่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ สร้าง มูลค่าเพิ่มสอดคล้องกับ วิถีชีวิตปัจจุบัน น้อย่าง เหมาะสม สำหรับวิธีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น เสรี และสุภาพ (2548) ได้ให้แนวคิดว่ วิธีการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น เป็นการทำให้ชุมชนนำจุด แข็งของชุมชนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์และ เหมาะสม ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนจักดำเนินการได้ต้อง ประกอบด้วย ปัจจัย 3 ประการ คือ การมีทรัพยากร การผลิต การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งแม้ว่าจะ หายไปหรือ มกักับคนรุ่นเก่าก็พอจะค้นหามา

ประยุกต์และผสมผสานได้สิ่งสร้างสรรค์ที่มีคุณค่า และการมีความสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกภายใน เครือข่ายซึ่งแม้ว่าจะไม่เหมือนเดิมแต่ก็ยังมีเพียงพอ ให้ฟื้นฟูจนสามารถพึ่งพาอาศัยร่วมกัน จนสามารถ จัดเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายในเชิงเศรษฐกิจ ในการจัดการทรัพยากรเพื่อการแบ่งกันผลิตและ ร่วมกันบริโภคผลผลิตของชุมชนที่ทำให้ชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้โดยผสมผสานเพื่อให้ได้สิ่ง สร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่มีคุณค่าและมูลค่า

ปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชนนั้น กรมการพัฒนาชุมชน (2549) และกรม ส่งเสริมอุตสาหกรรม (2548) ระบุว่า มีหลาย ประเด็น ได้แก่ การขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แน่นนอนในการทำงานแบบเครือข่ายวิสาหกิจ ความ ไม่เท่าเทียมกันของสมาชิก ขาดทรัพยากรในด้าน เงินทุนสนับสนุนการทำงาน ข้อมูลข่าวสารไม่ตรง กับความจริง หรือไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้เกิดการ ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ผิดพลาดไปด้วย ทั้งนี้ปัญหา ในด้านการผลิตสินค้าในชุมชนนั้น พบว่า มีข้อจำกัด หลายประการ ได้แก่ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากธุรกิจ อุตสาหกรรมชนบทมีตลาดที่ จำกัดคุณภาพที่ไม่

สามารถเข้าถึงตลาดในวงกว้างได้ ซึ่งสินค้าถูกตีตลาดจากสินค้าในระบบอุตสาหกรรมโรงงาน ซึ่งมักเป็นสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีการผลิต หรือใช้ตราสินค้าจากต่างประเทศ อันเป็นผลมาจากอิทธิพลการโฆษณา หรือค่านิยมสินค้าต่างประเทศ ประชาชนในชนบทยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนบรรรจภัณฑ์ให้สอดคล้องกับรสนิยมของท้องตลาด อีกทั้งยังขาดความรู้ในเรื่องของเทคนิควิชาการที่จะผลิตสินค้าให้มีคุณภาพสม่ำเสมอมีมาตรฐานถูกสุขอนามัย รวมทั้งการปรับปรุงกิจการให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะกระบวนการในด้านการจัดการเชิงธุรกิจ และทักษะความเป็นผู้ประกอบการ

สำหรับพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลหนองกุ่ม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 13,094 คน อาชีพหลักเกือบทุกคนคือ การปลูกข้าวโพดหวาน และจัดว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ โดยมีการรวมกลุ่มในการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญๆ หลายกลุ่มในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้แม้ว่าเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าวจะมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ตามสภาพการผลิตสินค้าเกษตรตามความถนัดและตามสภาพทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน อย่างไรก็ตาม พบว่า กิจกรรมแต่ละวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะ ของวิสาหกิจชุมชน ผู้ปลูกข้าวโพดหวาน มี ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เช่น ขาดความสามารถ ในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการทำงานแบบเครือข่ายวิสาหกิจ และขาดทรัพยากรในด้านเงินทุนสนับสนุน ขาดอำนาจในการต่อรองทั้งด้านการผลิตและการตลาด ที่ไม่สามารถนำศักยภาพของกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อสมาชิก

และชุมชนได้มากนัก ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด การบริหาร จัดการเพื่อ การเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และทรัพยากรนำเข้าเพื่อ ให้เกิดประโยชน์ในลักษณะของการเกื้อกูลกันของกลุ่มอาชีพต่างๆ การศึกษาถึงความคาดหวังของเกษตรกรใน การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษาถึง

1. ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานในเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆที่มีลักษณะใกล้เคียง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิก

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

ความรู้ และวิธีการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติจริงให้ 1 คะแนน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก อาชีพรอง หรืออาชีพเสริมต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 2 ปี มีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่ โดยแต่ละปีมีการปลูกไม่ต่ำกว่า 2 ฤดูปลูกและเป็นสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การมุ่งดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การตั้งความหวังไว้ล่วงหน้าของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานเป็นอาชีพหลัก /อาชีพรอง/อาชีพเสริม และเป็นเครือข่ายและเป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทั้งในประเด็นของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต การพัฒนาเครือข่ายการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือ องค์กรในชุมชน แบ่งระดับความคาดหวังเป็น 3 ระดับ คือ คาดหวังที่จะนำองค์ความรู้ และวิธีการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติจริงทุกครั้งให้ 3 คะแนน คาดหวังที่จะนำองค์ความรู้ และวิธีการในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติจริง บางครั้ง ให้ 2 คะแนน และไม่คาดหวังที่จะนำองค์

ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

หมายถึง ภูมิหลังบางประการของเกษตรกรที่คาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม

การตรวจเอกสาร

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ และความคาดหวังในการพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชน

จากการ ศึกษาของ วราภรณ์ (2548) เจนณรงค์ (2549) น้ำฝน (2549) วัฒนฤดี (2549) และรุ่งสว่าง (2550) สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย คุณสมบัติผู้นำ ความซื่อสัตย์ของผู้นำ กลุ่ม และของสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับข่าวสารของผู้นำ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม การเข้าใจในวัตถุประสงค์ ความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม ความกระตือรือร้น การกั้มเงิน เพื่อการ ลงทุนหมุนเวียน การที่กลุ่มได้รับคัดเลือกเป็นผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การได้รับรางวัลของกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม ผลผลิตของกลุ่ม การใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการผลิต การได้รับคำแนะนำในเรื่องความรู้ด้านการเกษตร และเกษตรกรส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชนที่พบ ประกอบด้วย ผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่แคบ การที่เกษตรกรมีอายุมากซึ่งมักคิดว่า ตนเองเหลือระยะเวลาการทำงานน้อย จึงไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กรมากนัก การขาดความรู้ของสมาชิกกลุ่ม การขาดอำนาจต่อรองราคาในการซื้อวัตถุดิบ เกษตรกรส่วนมากไม่สามารถแปรรูป

ผลผลิตและ จำหน่ายผลผลิตที่แปรรูปได้น้อย เกษตรกรส่วนมากไม่ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น ไม่ได้รับการ สนับสนุนและ ส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐและหน่วยงานที่ ช่วยส่งเสริมอาชีพ และ ความยืดหยุ่นทั่วไปของกลุ่ม นอกจากนี้ แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่พบ ควรดำเนินการโดยเน้นให้สมาชิกกลุ่มเห็น ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ และชนิดของผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย โดยจัด หนาคูลากรที่มี ความรู้ความสามารถ และมีความชำนาญด้านการ ออกแบบพัฒนารูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ มาฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก ควรมีการพัฒนา ความเป็นผู้นำและสร้างขวัญ พยากรณ์บุคคลที่เป็น ตัวอย่างที่ดี มีการจัดฝึกอบรมคว ามรู้ศึกษาดูงาน กับหน่วยงานเอกชน ควรผลักดันให้เกษตรกรมีการ รวมกลุ่มภายในชุมชนผลิตภัณฑ์ที่ต้องใช้ ในการแปรขึ้นมาเอง มีการจัดหาช่องทางแหล่งจำหน่าย และควรมีการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ ให้กับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ โดยมีองค์กรรองรับ ในการดำเนินธุรกิจของเกษตรกรให้เป็นมาตรฐาน และเป็นตัวอย่าง แก่ชุมชนอื่น ต่อไป ควรมีการให้ ความรู้และการฝึกปฏิบัติจริง ในการทำบัญชีรายรับ และรายจ่าย และการวิเคราะห์ผลตอบแทนในการ ประกอบอาชีพ เน้นให้มีการนำเทคโนโลยีมา ประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพไปส่งเสริมเพื่อเป็น การทุนแรงในการทำงาน และหน่วยงานภาครัฐและ เอกชนควรสนับสนุนทุนดำเนินการและงบประมาณ เป็นเงินยืมหรือเงินปลอดดอกเบี้ย

สมมติฐานการวิจัย

นอกจากนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อค าวม คาดหวังในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ระบุโดย วัฒน ฤดี (2549) และรุ่งสว่าง (2550) สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ที่พบ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา รายได้

ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ความรู้ในการ ประกอบอาชีพ และการสนับสนุนจากกลุ่ม ซึ่งปัจจัย ดังกล่าวแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดสมมติฐานว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของ เกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนใน พื้นที่ศึกษา

วิธีการ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน การศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจ ชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรีในปีเพาะปลูก 2550/2551 ที่ได้ จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบสุ่มตลอดทั่วกัน (completely random sampling technique) จำนวน 34 คน จากทั้งหมด 42 คน คิดเป็นร้อยละ 80.95 ของประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบ(try out) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด หวาน ที่เป็นสมาชิก เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนข้าวโพดหวานของจังหวัด ราชบุรีที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ ทำการศึกษา จำนวน30 ราย แล้วนำผลที่ได้มาหาค่า ความเชื่อมั่น (reliability) ในส่วนของความคาดหวัง ของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยใช้สูตรของCronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงจนสมบูรณ์ จึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ

(percentage) ค่าเฉลี่ย(mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วน การวิเคราะห์ หา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ที่เป็นภูมิหลังบาง ประการของเกษตรกรกับความคาดหวังในการ พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คือ ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

ผลและวิจารณ์

ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ ชุมชน

ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนา เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในกิจกรรมของการผลิตนั้น พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในการร่วมกันวางแผนการผลิต เช่น กำหนดวันปลูก วันเก็บเกี่ยว การวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น กำหนดพื้นที่ปลูก แรงงาน ทุน และเทคโนโลยีการผลิตล่วงหน้า และการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการซื้อ ปัจจัยการผลิตที่อยู่ในเกณฑ์คาดหวังสูง (ค่าคะแนน เฉลี่ย 2.98) (Table 1) โดยเกษตรกรระบุเหตุผลว่า กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาโดย ตลอดนับตั้งแต่สมาชิกทุกคนร่วมกันปลูกข้าวโพด หวานในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งทุกกิจกรรม เป็นประโยชน์แก่สมาชิก จึงคาดหวังที่จะดำเนินการ พัฒนากิจกรรมดังกล่าวต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ที่เป็นเรื่องของ การปลูก และการเก็บเกี่ยว นั้น สมาชิกดำเนินงาน โดยทำงานเป็นทีมหรือในลักษณะลงแขกหรือเอา แรงงานระหว่างสมาชิก จึงจำเป็นต้องมีเกณฑ์หรือ กติกาเพื่อการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดยเฉพาะใน เรื่องของการเก็บเกี่ยว จำเป็นต้องอาศัยความ เสียสละและความซื่อสัตย์ของสมาชิก กในการใช้ แรงงานในการเก็บเกี่ยวและขนส่งที่มีความเสมอ ภาคหรือไม่เอาเปรียบกัน ปัญหา ที่พบใน สมาชิก บางราย เช่น การ เลือกเก็บเกี่ยวเฉพาะแปลงที่อยู่

ใกล้กับรถขนส่ง หรือเก็บเกี่ยวเฉพาะแปลงที่เข้า ถึง ได้ง่าย เป็นต้น

ความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน ด้านการตลาดนั้น พบว่า กิจกรรมที่ เกษตรกรมีความคาดหวังที่จะร่วมกัน ในการ วางแผนดำเนินการ ด้านการตลาด ที่อยู่ในเกณฑ์ คาดหวังมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.38-3.00) มี ทั้งหมด 7 กิจกรรม ประกอบด้วย การขอการ สนับสนุนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีจำนวน เท่ากับ การวางแผนด้านการต่อรองราคา ที่ได้ คะแนนความคาดหวังสูงสุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.00) รองลงมา คือ การวางแผนด้านการขนส่ง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.94) การรวมกลุ่มเรื่อง การวางแผนด้านช่องทางการจำหน่าย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.72) ส่วน การรวมกลุ่มในเรื่องการวางแผน จำหน่าย และการขอการสนับสนุนจากภาครัฐที่ เกี่ยวข้อง ให้คะแนนคาดหวังเท่ากัน (ค่าคะแนน เฉลี่ย 2.68) และการวางแผนในเรื่องวิธีการจำหน่าย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.38) ตามลำดับ โดยเกษตรกร ระบุเหตุผลว่า แม้ว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีแหล่ง จำหน่ายทั้งโรงงานแปรรูป และบริษัทส่งออก ซึ่งอยู่ ภายใต้อาณัติการรับประกันราคาอยู่แล้ว แต่ มีหลายครั้งที่ ประสบปัญหาด้านผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน หรือ ผลผลิตล้นตลาด ทำให้ไม่สามารถขายได้ในราคา ประกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ จึง ต้องการ พัฒนา เครือข่ายการตลาดในกิจกรรมดังกล่าว ส่วน กิจกรรมที่คาดหวังจะร่วมกันวางแผนดำเนินการ ซึ่ง ได้คะแนนในเกณฑ์คาดหวังน้อย มี 3 กิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผนการแปรรูป (ค่าคะแนน เฉลี่ย 1.50) การวางแผนคัดแยก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.26) และการวางแผนด้านการบรรจุหีบห่อ (ค่า คะแนนเฉลี่ย 1.10) โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวยังไม่ มีความจำเป็นใน ขณะนี้ เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่าย ใน ลักษณะคละขนาด และเคยเปรียบเทียบกับ การขาย

<p>แบบคัดเกรดแล้ว ได้รับผลตอบแทนที่ยังไม่หักค่า จ่ายที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะ เกือบทั้งหมดขายผัก สด และขนส่งไปยังตลาดโดยตรง จึงยังไม่เห็น ความสำคัญของการ วางแผนการ แปรรูปหรือการ บรรจุหีบห่อ นอกจากนั้นยังมีเกษตรกรบาง รายที่นำ ข้าวโพดหวานไปแปรรูปเป็นน้ำนมข้าวโพดจำหน่าย และบรรจุข้าวโพดหวานเป็นแพ็ค ๆ ละ 3 ฟักต่อ 1 กิโลกรัม ส่งขายตรงให้กับห้างสรรพสินค้า</p>	<p>ส่วนความคาดหวังในการพัฒนาโดยการ เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มนั้น พบว่า เกษตรกร คาดหวังที่จะดำเนินการร่วมกันวางแผนในการจัด สมาชิกเข้าทำงาน หรือการจัดการทรัพยากรภายใน กลุ่ม ซึ่งยังมีคะแนนคาดหวังต่ำ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.89) โดยเฉพาะกิจกรรมการปลูก ขนส่ง และเก็บ เกี่ยวที่มีการเอาแรงระหว่างสมาชิกและกลุ่มอื่นๆ ที่ อยู่ใกล้ๆ พื้นที่ศึกษา</p>
---	---

Table 1 Farmer's expectation of community enterprise cluster development

planning Items	Average score
Production cluster development	
Production	2.98
Input used	2.98
Group building in input used bargaining	2.98
Marketing cluster development	
Request supporting from concerned private agency	3.00
Price bargaining	3.00
Transportation	2.94
Group building in marketing channel	2.72
Group building for sale	2.68
Request supporting from concerned government agencies	2.68
Distribution methods	2.38
Processing	1.50
Grading	1.26
Packaging	1.10
Group empowerment development	
Man power	1.89

Note: 1/ Average score refers to average score of expectation activities towards community enterprise cluster development

Level of their expectation score were as follows:

Highly expected = 2.34-3.00

Moderately expected = 1.67-2.33

Lowly expected = 1.00-1.66

ปัจจัยที่สำคัญต่อความคาดหวังของเกษตรกร

ผลการทดสอบสมมติฐาน ได้แสดงใน Table 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน โดยเฉพาะ ด้านการพัฒนาเครือข่ายการผลิต ได้แก่ สถานภาพการเป็นผู้นำของกลุ่มหรือองค์กรอาชีพต่างๆ ในชุมชน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.367 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่า เกษตรกรที่มีสถานภาพการเป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กรอาชีพต่างๆ ในชุมชนที่มากกว่า จะมีความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการผลิตที่มากกว่า โดยเฉพาะในประเด็นของการร่วมกันวางแผนการผลิตในปัจจัยเรื่องของการจัดหาแรงงานในพื้นที่ เทคโนโลยีและความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต และการเพิ่มอำนาจในการต่อรองด้านการผลิตล่วงหน้า โดยเกษตรกรผู้นำระบุว่า การเป็นผู้นำของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ถึงการผลิตแบบครบวงจรและก้าวหน้าจากแหล่งต่างๆ ที่เป็นเกษตรกรหรือฟาร์มที่ประสบความสำเร็จมากกว่า ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเครือข่ายการผลิต

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานด้านการพัฒนาเครือข่ายการตลาด คือ อายุของเกษตรกร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.346 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่า เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า จะมีความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดที่น้อยกว่า โดยเฉพาะในเรื่องการคัดแยก การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ และการขอความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรให้เหตุผลว่ายังไม่มี

ความจำเป็นในการพัฒนาในเรื่องดังกล่าว ขณะที่เกษตรกรที่มีอายุน้อยส่วนใหญ่ระบุว่าการพัฒนาเครือข่ายการตลาดดังกล่าวมีความจำเป็นที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจนี้สามารถพัฒนาการผลิตแบบครบวงจรได้ในอนาคต

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนที่พบ ว่า จำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนของเกษตรกร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.360 ที่ระดับนัยสำคัญของสถิติ .05 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่า เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนที่มากกว่า จะมีความคาดหวังในการพัฒนาการบริหารจัดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนที่น้อยกว่า โดยระบุเหตุผลว่า การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เป็นการบริหารจัดการเพื่อการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนมักเป็นสมาชิกเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนเป็นประจำอยู่แล้ว ขณะที่เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนที่น้อย ให้เหตุผลว่าไม่คาดหวังในการดำเนินการดังกล่าว เนื่องจาก ไม่มีเวลาพอในการเข้าร่วม

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย อายุของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวาน สถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน และจำนวนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชน ของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งสว่าง (2550) ขณะที่วรภรณ์ (2548) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่ม รายได้จากภาคเกษตร การประเมินงานของกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม การลดการเสี่ยงภัย และความเป็นหนึ่งเดียวกันในกลุ่ม เป็นปัจจัย

สนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม แหล่งข่าวประเภทต่างๆ ของสมาชิก การรวมกลุ่ม นอกจากนี้ เจนณรงค์ (2549) น้ำฝน (2549) และ เพื่อกำหนดธุรกิจในชุมชน ความรู้และประสบการณ์ใน วันฤดี (2549) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา อาชีพ และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่ม ธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย การเปิดรับข่าวสารจาก

Table 2 Relationships between independent factors and farmer's expectation of community enterprise cluster development

Independent factors	Dependent factors		
	Production cluster development	Marketing cluster development	Group empowerment development
Personal background			
Age	-.013	-.346*	-.238
Level of education	.163	.015	.032
Community enterprise experiences	-.117	.120	-.028
Economic background			
Number of occupation	.107	.103	-.067
Farm income	.120	-.210	.029
Non farm income	.151	-.064	.190
Household debts	.084	-.131	-.092
Source of debts	.049	-.109	-.144
Social background			
Leadership status	.367*	-.259	-.200
Public services participation	.026	-.039	-.360*

Note: * At significance level .05

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนา

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกร

ปัญหาที่พบในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานเกษตรกรระบุ มากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง เพียงประเด็นเดียว คือ การขาดการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนในการประกอบกิจกรรมทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (Table 3) มีผู้ระบุร้อยละ 50.0 ส่วนที่เหลือเป็นส่วนน้อย ประกอบด้วย การขาดการให้คำปรึกษาที่ดีเมื่อเกิดปัญหา ร้อยละ 20.6 สุขภาพไม่แข็งแรง ร้อยละ 5.9 และขาดโอกาสในการศึกษา าดูงานนอกสถานที่ มีจำนวนเท่ากับขาดโอกาสในการเสวนากับผู้รู้ ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรทุกคนต้องการให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนโดยให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ และส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต รองลงมา คือ การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานมากยิ่งขึ้น มีจำนวนเท่ากับ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่มีความเหมาะสมเพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากที่สุด ร้อยละ 97.1 ตามลำดับ

Table 3 Constraints and recommendations on community enterprise cluster development

(n = 34)

Items	Problems		No problem		Total	
	No.	%	No.	%	No.	%
Constraints						
Lack of funding from concerned agencies	17	50.0	17	50.0	34	100.0
Recommendations						
Technical support from concerned agencies	34	100.0	0	0.00	34	100.0
Group building promotion in input used	33	97.1	1	2.9	34	100.0
Promotion on modern technology that applicable in community enterprise cluster development activities	34	100.0	0	0.0	34	100.0
Appropriate input used supporting for most effective production	33	97.1	1	2.9	34	100.0

สรุป

การพัฒนาการผลิตข้าวโพดหวานในรูปของ เครื่องขยายวิสาหกิจชุมชนจัดเป็นอาชีพทางเลือกหนึ่ง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน เปรียบเทียบกับการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ในพื้นที่ศึกษาหรือพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า ข้าวโพดหวานเป็นพืชที่ก่อให้เกิดรายได้ในระยะสั้นและตลอดปี ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวที่ใช้เวลาประมาณ 68-75 วันในแต่ละฤดูปลูก ที่มีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 1.50-2.0 ตันต่อไร่ มีต้นทุนผันแปรประมาณ 4,500-5,020 บาทต่อไร่ เมื่อขายได้ในราคาประกัน ต้นละ 4,500-5,000 บาทก่อให้เกิดรายได้ประมาณ 6,750-10,000 บาท (ไม่หักค่าใช้จ่ายและไม่นับค่าแรงงานของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัว) หากหักค่าใช้จ่าย ได้กำไร ประมาณ 1,980-2,730 บาทต่อไร่ เกษตรกรระบุว่า คุ่มค่าต่อการลงทุน และส่วนใหญ่มักมีการกั๊ยืมเงินลงทุนที่ไม่เสียดอกเบี้ยจากผู้รวบรวมผลผลิต ผลผลิตสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรทั้งในรูปแบบการจำหน่ายฝักสด เศษซากต้นหลังการเก็บเกี่ยวที่มีแหล่งตลาดแน่นอน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการผลิตข้าวโพดหวาน ในรูปเครื่องขยายวิสาหกิจชุมชนที่เกษตรกรดำเนินการอยู่ ได้แก่ การเกิดกิจกรรมครบวงจรที่เกื้อกูลต่อสมาชิก นับตั้งแต่การร่วมกันวางแผนในการจัดหาแรงงาน ทุน เทคโนโลยีการผลิต ความรู้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การจัดหาพื้นที่ที่จะปลูก การเพิ่มอำนาจในกา รต่อรองการผลิต การขอสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตประเภทเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเค มีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่มีคุณภาพของราคาต่ำกว่าซื้อเอง แรงงานในการปลูก เก็บเกี่ยว ขนส่ง การจัดหาแหล่งเงินทุนและแหล่งความรู้เพิ่มเติมแก่สมาชิก การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิต และการพัฒนาเครือข่ายตลาดร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ประเด็น องค์ความรู้ที่ควรมี เพื่อการพัฒนาในการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ เรียงตามลำดับ ความสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการพักดินอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี หรือการปลูกพืชหมุนเวียนสลับ เพื่อตัดวงจรโรคราน้ำค้าง และหนอนเจาะฝักที่พบว่าระบาดมากในแปลงปลูก เนื่องจากเกษตรกรทั้งหมด ที่ปลูกข้าวโพดหวานตลอดปีโดยไม่มีการพักดิน การส่งเสริมการไถพรวนดินให้ละเอียด มีการคลุกเมล็ดด้วยสารเคมีก่อนปลูกและการปรับปรุงดินบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เนื่องจากปัญหาเมล็ด พันธุ์งอกไม่สม่ำเสมอ ต้องศึกษาลักษณะประจำพันธุ์ ก่อนปลูกและสังเกตวันออกไหมและนับวัน เก็บเกี่ยว ของข้าวโพดหวานแต่ละพันธุ์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เหมาะสม นอกจากนั้น เกษตรกรส่วนมากยังผลิตข้าวโพด หวานที่ไม่ได้มาตรฐาน (มาตรฐานน้ำหนักข้าวโพด 3 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม) การเลือกใช้พันธุ์ลูกผสมที่ดีมีการปลูกโดยเพิ่มปุ๋ยรองพื้น เพิ่มปุ๋ยเสริม และมีการให้น้ำอย่างสม่ำเสมอจนถึงวันเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ฝักข้าวโพดหวานที่มีฝักเต็มเมล็ด และการใช้สารเคมีตามคำแนะนำที่เหมาะสมกับช่วงเวลา (อายุของพืช) เพื่อการป้องกันโรคระบาดในข้าวโพดหวาน

2. การพัฒนาการตลาด

ควรจัดหาช่องทางแหล่งจำหน่ายเพิ่มล่วงหน้าแบบประกันราคาที่ไม่ใช่เฉพาะกรณีที่ผลผลิตล้นตลาดเท่านั้น เช่น การติดต่อขายตรงปริมาณมาก เป็นต้น กับห้างสรรพสินค้าขายส่ง เช่น แม็คโคร เทสโก-โลตัส และท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น

3. การพัฒนาการทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เกือบกิจกรรมที่เกษตรกรมีการปฏิบัติจริง และคาดหวังที่จะปฏิบัติจริง เพื่อการพัฒนา การทำงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่ศึกษา ยกเว้นกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับ การคัดแยก การบรรจุหีบห่อ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเกษตรกรระบุว่า

ยังไม่มีผลสำเร็จ เนื่องจาก มีแหล่ง ขายผลผลิตอยู่ แล้ว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร สร้างความตระหนัก และ ขับเคลื่อนเพื่อการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญและปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราคาที่ได้รับมากกว่าขายโดยไม่มีการค้าตามที่ได้ดำเนินการอยู่

4. การพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร

วิธีการเรียนรู้ที่ควรจัดให้เกษตรกรมากที่สุด คือ การจัดฝึกอบรมความรู้เชิงปฏิบัติการ ร่องลงมา คือการจัดเสวนาวิชาการ โดยจัดขึ้นในหมู่บ้านหลังการเก็บเกี่ยวและจำหน่ายในเดือนกันยายน ทั้งนี้ประเด็นการเรียนรู้เพิ่มเติม ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจผู้ปลูกข้าวโพดหวานกับเครือข่ายอื่นที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย . 2549. คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามแผนปฏิบัติ ราชการกรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี 2549.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม . 2548. บทบาทกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชน . อุตสาหกรรมสาร . ปีที่ 48 ฉบับเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2548: 28-30.
- เจนณรงค์ เทียนสว่าง . 2549 . บทบาทแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี . วิทยานิพนธ์ □ปริญญาโท , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์□.
- น้ำฝน เจนสมบูรณ์. 2549. ความต้องการของเกษตรกร ในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา ตำบล

แม่ นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ . ปัญหาพิเศษ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รุ่งสว่าง จงเกษกรณ์ . 2550 . ความคาดหวังของเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วราภรณ์ เอ็งประยูร. 2548. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษากลุ่มคุกกี้ทานตะวันแม่บ้านขอนแก่น ตำบลขอนแก่น อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี . วิทยานิพนธ์ □ปริญญาโท , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์□.

วันฤดี จันทรเสนา . 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาการผลิตใหม่ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไหมบ้านทุ่งแสม ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี . วิทยานิพนธ์ □ปริญญาโท , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์□.

เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทรหงษ์ . 2548. ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน . กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, กรุงเทพฯ.

Received 25 September 2009

Accepted 26 April 2010